

Tärnholm 11 december 2014.

Tärnholm

Bilden är tagen vid Tärnholm i Vallentuna, den 11 december 2014. Det var sista året som Bengt i Kastvreten arrenderade marken och betade den. Jag var orolig för att de vackra gårdarna och backarna ner mot Tärnan nu skulle komma att växa igen, men när vi kommer hit nu i februari 2016 gläds vi åt att den nye arrendatorn har plöjt upp och harvat alla åkrar och när jag går förbi här i mars 2021 är beteshagarna ordentligt stängslade och det sitter ett anslag om att "Tarby gård" i norra Vallentuna har djur på bete här.

Vi har åkt ut för att försöka se den hökuggla som har rapporterats härifrån de senaste dagarna. Den gäcker oss, men vi får några fina timmar vid den vackra gården och sjön och träffar några bekanta som har varit förståndiga nog att ta med sig skridskorna; det hade vi missat!

Det finns platser som har det där lilla extra, en slags "platsens magi", som gör att man gärna återvänder dit, trots att man egentligen inte har en egen privat anknytning till den, jag är född och uppvuxen längre norrut i Roslagen; Tärnholm är ett sådant ställe. En magi som skapas av platsen i sig – men också av de egna upplevelserna och minnena.

Jag var här första gången en bit in på 70-talet, tillsammans med E. Vi hade läst kartan och sett att det fanns ett naturreservat i skogen litet norr om gården, någonting som inte var särskilt vanligt på den tiden – då var fortfarande det mesta av skogarna i Roslagen naturreservat, utan att man behövde ha ett särskilt skydd för dem. Det har hänt mer på de senaste 45 åren än på de hundra åren dessförinnan! Danvikens hospital, som äger marken sedan Gustav Vasas tid – han överförde gården till dem när han drog in Klara kloster – hade i alla fall satt av en hållmark med ovanligt grova och vackra tallar, och en liten skvattramsmosse nedanför. Det fanns ännu ett fiskgjusebo i en av tallarna.

När jag tänker efter så jag var nog här en gång tidigare, en kväll i mars 1970, med Stickan och ett par andra kompisar från brevbäringen i Täby. Den här kvällen var vi ute för

att lyssna efter ugglor, förutom kattuggla kunde man på den tiden nästan varje år höra pärluggla i de här skogarna. De hårdhänta förändringarna i skogsbruket men också mårdens expansion efter rävsrabben i mitten av 80-talet kan vara en förklaring till att man aldrig hör den numera. Skogsbilvägarna var obommade så vi körde ända ner till gården och vände och fick en pratstund med det gamla paret som var de sista mjölkbönderna på stället.

En annan gång. Det måste ha varit i mitten av 80-talet, vi åker skidor på Tärnan när vi hör hur det dundrar i isen – och så kommer Bengts nordsvenskar travande (eller var det galopp, jag kan inte det där med hästar?) från Tärnholm. De hälsar på oss och sedan vänder de tillbaka. De år som det var gammeldags vintrar körde Bengt med häst och släde på isarna från hemmagården i Rumsättra till Tärnholm, en sista rest från den tid då timmer- och kolfororna gick längs samma rutt på sjöarna ner till bruket och sågen i Wira. Det finns många kolbottnar i traktens skogar, och åtminstone en ruin efter en kolarkoja.

En marskväll gick jag åter vägen från bommen vid Harsbro mot Tärnholm. Jag har sällskap med några vänner och vi gör ännu ett försök att få höra någon uggle. Vi kommer inte så långt utan stannar nedanför torpet vid Blinkarby, gör upp en eld nere vid sjön och lyssnar. Men mest blir det korvgrillning och samtal, om natur men också mycket om Posten. En sorglig historia, vi är visserligen pensionärer nu men det svider ändå att se hur det vi har jobbat med i så många år och hjälpts åt att bygga upp, nu raseras. Kanske är det samma vemod som hos alla de bönder och torpare som har odlat upp och slitit i markerna här på skogen och nu ser hur åkrarna växer igen och skogen körs sönder. De sista mjölkbönderna på Tärnholm lär vara döda nu, liksom de flesta av dem som odlat skogsvretarna. Kanske sitter de där uppe i himlen och ser vår eld lysa upp kalhyggerna och det lilla som återstår av Blinkarby; den himmel där fullmånen ikväll är på väg upp över Bromsebyön!

Tärnholms vackra manbyggnad, 13 juli 2023. Delen t.h. om verandan byggdes till på 1930-talet.

Ekonomibyggnaderna vid Tärnholm den 24 oktober 1993. Bengt Johanssons och Eva Hedbergs i Rumsättra nordsvenska hästar kom också med på bilden.

Bromseby naturreservat den 10 december 2017. Reservatet, som är ett av de äldsta i landet, består av en vacker hällmark och nedanför den Kvarnkärret som än idag är med "tallskog och skvattram bevuxen", som det stod i beskrivningen till 1728 års karta.

Tärnholm:

Ann-Marie Larssons berättelse

Anna-Maria Larssons släkt var de sista arrendatorerna som bodde på Tärnholm. Karolina (f. 1875) och Adolf Ljungberg (1875 - 1953) kom dit 1920, från Gålö, och efter dem tog Ragnar (f. 1899) som var "hemmason" och förblev ogift över gården. Även mormor Alice Linnea (f. 1909) och mamma Nancy (f. 1931) växte upp på Tärnholm. Sedan mamman flyttat hemifrån fortsatte hon och hennes familj att behålla en nära kontakt med Tärnholm så länge som Ragnar var arrendator.

När mamman gift sig bodde familjen i Bandhagen, men alla loven var hon på Tärnholm.

– *På sommaren när korna betade på vallen var jag "vallpiga", man stängslade inte runt åkrarna. Under slåttern fick jag cykla ut med kaffe och bröd till slätterfolket.*

På en av bilderna sitter Anna-Maria stolt i förarsistsen på traktorn, men det höll på att sluta illa:

– *Jag råkade lossa på handbromsen och traktorn började rulla bakåt men som tur var lyckades karlarna få stopp på den innan den åkte ner i krongiket.*

Ragnar hade åtta kor. Mjölken fick man köra fram till mjölkbryggan i Rönninge vid Åkersbergavägen. En besvärlig resa, först med häst och vagn och senare med Fergusonstraktorn. Det finns ett foto där Anna-Maria sitter bredvid gammelmorfar Adolf i skindan med mjölkflaskorna framför sig, skyddade mot solen med filter. Ville man handla gjorde man det i affären i Garn som låg i huset mittemot skolan. Mamma Nancy gick i skola där och fick skida dit på vintrarna, en resa på en mil fram och åter.

Mjölken skulle kylas med is som sågades upp ur sjön på vintrarna. Isdösen låg bekvämt nog nära sjön och täcktes med sågspån för att isen inte skulle tina.

– *Morfar satte upp en ställning intill dösen så att jag kunde hoppa höjdhop och landa på sågspånet!*

Jag skriver på annan plats i boken om hur viktigt kräftfisket var för familjen Säll på Hersbyön. Det var likadant här. Under kräftfisket tog mamman ledigt och skötte djuren så att Ragnar helt kunde ägna sig åt kräftfisket. Då som nu var det flodkräftor i sjön.

– *Vi barn blev utplacerade som vakter vid sjön, berättar Anna-Maria. Såg man att det lyste från ficklampor visste vi att det var tjuvfiskare. Sedan var det morfar som jagade iväg dem, ibland kunde det bli bråk. Ljungbergs hade fisket i halva sjön och fångsten såldes till privata kunder och till Lisa Elmqvist i Östermalmshallen där kungahuset köpte sina kräftor. I hallen stod en bakelittelefon.*

– *När det ringde skulle jag svara och skriva upp vilka som beställde kräftor och hur mycket. Det var folk från "hela Össebygarn" och "stockholmare" som köpte.*

Mösundets åkrar ingick i arrendet. "Där hade vid stora potatisåkrar och där har jag varit med om att plocka potatis", berättar Anna-Maria.

Det som idag heter Strömsberg på kartorna och som jägarna hyr hörde hon aldrig kallas något annat än Blinkarby. Så hette stället också i det reportage om grevarna och baronerna som gick en skogsvandring där 1935 som jag berättar om på annan plats i boken. Och liksom i det reportaget slutar vi här i den vackra beteshagen där herrarna diskuterade om man skulle acceptera träd bland korna, eller inte. Anna-Maria är pensionär numera och bor i Norrtälje/Vettershaga men besöker fortfarande Tärnholm.

– *Och varje gång blir jag lika glad när jag kommer fram ur skogen vid den där hagen och ser Tärnholm framför mig med åkrarna och husen och sjön. Det är så vackert och jag har så många fina minnen därifrån!*

Bilderna på kommande sidor ur Anna-Maria Larssons album. De flesta bilderna är tagna av hennes pappa, Lennart Larsson.

*Hölasset.
Ragnar
Ljungberg kör. I
lasset fr.v. Eva
Frode (bl.a.
manager åt Lill
Babs), Anna-
Maria, Börje
Alstermark.
Sommaren 1962.*